

تحلیل گفتمان انتقادی از ترجمه فرانسه چند خبر سیاسی درباره ایران در رسانه فرانسوی لوفیگارو

صدیقه شرکت مقدم ID*، فرناز ساسانی، سارا زارع پاکروش

گروه زبان فرانسه، دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

مشخصات مقاله	چکیده
مقاله پژوهشی موضوع: میان‌رشته‌ای حوزه موضوعی: ایران و فرانسه	تحلیل گفتمان انتقادی رویکردی میان‌رشته‌ای است و رمزگشایی ایدئولوژی نهان در متن در آن دنبال می‌شود. امروزه، مترجمان آگاهانه یا ناآگاهانه با انتخاب معادل‌ها و ساختارهای خاص خود در ترجمه، ایدئولوژی حاکم بر متن اصلی را تغییر می‌دهند. هدف این پژوهش تأکید بر اهمیت رویکردها در ترجمه گفتمان مطبوعاتی است. لذا، چند خبر سیاسی مربوط به حوادث اخیر ایران که در رسانه فرانسوی لوفیگارو گزارش شده است، نخست با تحلیل گفتمان انتقادی و بر اساس مدل سه‌وجهی فرحزاد بررسی شد. بدین منظور، نخست خبرهای سیاسی به نقل از رسانه‌های رسمی داخلی ایران بررسی شد. سپس، ترجمه این خبرها در رسانه فرانسوی لوفیگارو در سه سطح بین‌متنی، تحلیل گفتمان و انتخاب ترجمه تحلیل و واکاوی شد تا ایدئولوژی و اندیشه‌های پنهان این رسانه غربی در برابر ایران آشکار شود. این پژوهش نشان می‌دهد اغلب مترجمان با به‌کارگیری شیوه‌های حذف، تغییر و تعدیل در ترجمه، نتایج سیاسی خاصی را هدایت می‌کنند.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۰۴ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۹/۳۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۱۱ تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۱۰/۲۳	
واژگان کلیدی: ایدئولوژی، تحلیل گفتمان انتقادی، ترجمه، لوفیگارو، مدل سه‌وجهی فرحزاد.	

ارجاع به این مقاله: شرکت مقدم ص، ساسانی ف، زارع پاکروش س. (۱۴۰۳). «تحلیل گفتمان انتقادی از ترجمه فرانسه چند خبر سیاسی درباره ایران در رسانه فرانسوی لوفیگارو». *مطالعات کشورها*. ۲(۳): ۴۴۹-۴۶۸. doi: <https://doi.org/10.22059/jcountst.2024.368683.1081>

وبگاه: <https://jcountst.ut.ac.ir> | رایانامه: jcountst@ut.ac.ir

شاپای الکترونیکی: ۹۱۹۳-۲۹۸۰
 ناشر: دانشگاه تهران

* نویسنده مسئول: ID <https://orcid.org/0000-0002-1356-3879> | moghadam@atu.ac.ir

۱. مقدمه

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، روابط سیاسی بین ایران و فرانسه همواره دچار فرازونشیب‌هایی بوده است. در این بین، رسانه‌ها در ایجاد تنش نقش بسزایی داشته‌اند. سیاستمداران ایرانی و فرانسوی در رابطه با حوادث اخیر سیاسی سخن بسیار گفته‌اند. پیام‌های هر یک از صاحبان قدرت، بیانگر ایدئولوژی و سیاست حاکم بر آن کشور است. از طرفی، مطبوعات از مهم‌ترین عوامل شکل‌دهنده افکار عمومی به حساب می‌آیند. مترجمان نیز برای رساندن پیام و انتقال اهداف سخنوران، سیاست‌های ترجمه خاص خود را پی می‌گیرند و اکثر اوقات خبرها را مطابق با افکار و ایدئولوژی حاکم بر کشور خود انتقال می‌دهند. انتخاب عبارات مناسب برای انتقال مفاهیم سیاسی و اعتقادی بسیار حائز اهمیت است، و کم‌رنگ جلوه‌دادن یا برعکس، برجسته‌نمایی حادثه‌ای در ذهن مخاطب زبان مقصد، بیانگر حاکمیت قدرت و القای ایدئولوژی خود به آنان است.

هدف از این پژوهش عبارت است از بررسی ترجمه چند خبر سیاسی مربوط به ایران و نیز بررسی افکار پنهان و سیاست رسانه لوفیگارو درباره ایران. برای این منظور، از آنجا که هم‌زمان به مهارت‌های ترجمه‌شناختی و بین‌رشته‌ای از حوزه اجتماعی-سیاسی نیازمند هستیم، از مدل سه‌وجهی فرحزاد برای پی‌بردن به کارکرد و نتایج اجتماعی-سیاسی تغییرات و اصلاحاتی بهره می‌گیریم که مترجم برای سازگارسازی خبر با جامعه مخاطب اعمال می‌کند. انتخاب رویکرد فرحزاد همچنین، بر مبنای این فرض پژوهش است که گفتمان یکی از راه‌های شناخت نگاه سیاسی صاحبان قدرت است. به علاوه، بعد سوم این رویکرد بر نحوه انتخاب معادل‌های ترجمه به انتخاب مترجم استوار است. به‌طور دقیق‌تر، ما را به هدف خود سوق می‌دهد.

لازم به ذکر است که گفتمان خود دارای وجهه سیاسی است؛ بنابراین، در تحلیل گفتمان انتظار می‌رود که پای منافع فردی و گروهی به‌میان آید. مترجمان متون رسانه‌ای، معمولاً آن بخشی از واقعیت را برجسته می‌کنند که بهتر منافع ایدئولوژیکی آنان را تأمین می‌کند. بنابراین، با تحلیل این گفتمان‌ها مطابق با چارچوب رویکردهای علمی در این حوزه، می‌توان به چیدمان منافع گروهی یک کشور در رسانه‌ها پی برد. بی‌شک این کار از ضروریات این پژوهش محسوب می‌شود. لذا، با توسل به مدل سه‌وجهی فرحزاد، به دنبال پاسخ به این پرسش‌ها هستیم: از منظر تحلیل گفتمان انتقادی، چه نکاتی در محتوای خبرهای

رسانه‌های داخلی دربارهٔ حوادث سیاسی اهمیت دارد؟ آیا مترجم این خبرها را با حفظ خطوط اصلی گفتمان حاکم بر آن، در زبان مقصد بازآفرینی کرده است؟ مترجم از چه روش‌هایی برای القای ایدئولوژی‌ها به مخاطب بهره برده است؟

۲. پیشینه

قبل از پرداختن به نمونه‌هایی از پژوهش‌های صورت‌گرفته در حوزهٔ تحلیل گفتمان انتقادی، و نیز در حوزهٔ نقد ترجمهٔ مطبوعاتی، ذکر این نکته مهم است که گفتمان‌های سیاسی صرفاً بر نظام‌های زبانی و واژگانی متکی نیست، بلکه متکی به رسانه‌ها، نظام‌های سیاسی و سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی است تا انتشار یابد. بی‌شک گفتمان‌های سیاسی در شکل‌گیری آرمان‌ها و ارزش‌های ملی و بین‌المللی نقش مهمی دارد. در این راستا، در ادامه، از آنچه به زمینهٔ این پژوهش مربوط می‌شود، نمونه‌های پژوهشی ذکر شده است.

رضوان طلب و صدیقی (۱۳۹۸) به بررسی ترجمهٔ سخنرانی رئیس‌جمهور پیشین، حسن روحانی، در خصوص تصمیم ایران برای کاهش تعهدات خود در توافقنامهٔ برجام پرداختند و نشان دادند رویه و مواضع سیاسی هر رسانه، بر پایهٔ فنون انتخاب واژگان و ساختارهای دستوری، باعث می‌شود تغییراتی در متن صورت پذیرد، از جمله حذف یا تعدیل. بر این اساس متنی در زبان مقصد تهیه می‌شود که با هدف و تفکر اولیهٔ موردنظر در متن مبدأ متفاوت و گاه حتی در تضاد است.

معتمدنژاد (۱۳۸۶) به نقش روزنامه‌نگاران در تأمین مصالح و منافع عمومی جامعه و ضرورت استقلال آن‌ها از قدرت سیاسی و منافع اقتصادی صاحبان سرمایه، و به ضرورت مشارکت اعضای تحریریه‌ها در مالکیت و مدیریت رسانه‌ها پرداخته است. وی نمونه‌هایی از این اقدام را در کشور فرانسه بررسی کرده است و به سیر پیدایش و گسترش «شرکت‌های تحریریه‌ای» در رسانه‌های این کشور به‌ویژه روزنامه‌های لوموند و لوفیگارو می‌پردازد. او تأسیس مجمع مشورتی دائمی شرکت‌های روزنامه‌نگاران فرانسه را یکی از اقدام‌های مهم برای تحکیم و تقویت جایگاه سیاسی و اجتماعی «شرکت‌های تحریریه‌ای» با شرکت‌های روزنامه‌نگاران فرانسه در سال‌های اخیر می‌داند.

ظریف و کریمی (۱۴۰۲) معنای «اتحاد راهبردی» را از منظر تحلیل گفتمان انتقادی بررسی کرده‌اند و پس از بحث نظری، برای نگاه به زمینه‌های اتحاد و انزوای ایران، نخست موقعیت ایران را در محیط راهبردی آن در تاریخ

معاصر تبیین کرده‌اند؛ سپس، با ذکر نمونه‌هایی، تفاوت‌های تلقی از اتحاد راهبردی در تهران و طرف‌های مقابل را نشان داده‌اند.

تفنگ‌چی و کاظمی (۱۳۹۶) شگردهای گفتمانی مورد استفاده در برنامه «صفحه ۲ آخر هفته» از شبکه بی‌بی‌سی فارسی را در سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ش بررسی و تحلیل کرده‌اند. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که در این برنامه از شگردهای تخصصی گفتمانی بین مهمانان برنامه، طرد گفتمان‌های مختلف، مانند اسلام سیاسی و ایجاد معانی تثبیت‌شده با استفاده از گفتمان القایی و تبلیغاتی، سود جسته شده است. همچنین، بی‌بی‌سی فارسی در قالب این برنامه گفتگومحور، با استفاده از ساختارهای تعارض، گره‌افکنی و طرح ناسازهای گفتمانی، درصدد بر ساختن چارچوب‌های معنایی برای مخاطبان خود است؛ مانند غیردموکراتیک بودن و جدایی اسلامیت از جمهوریت. همچنین، در تلاش است بسیاری از معانی تثبیت‌شده در ذهن مخاطبان خود را به پرسش بکشد.

بررسی گفتمان انتقادی اخبار در روزنامه لوفیگارو نشان می‌دهد که تحلیل گفتمان انتقادی در حوزه ترجمه متون مطبوعاتی مربوط به وقایع اخیر سیاسی ایران به‌طور خاص، صورت نگرفته است. بنابراین، در این تحقیق سعی کرده‌ایم تا حدی این کمبود را با به‌کارگیری مدل سه‌وجهی فرحزاد جبران کنیم.

۳. مسئله

چارچوب نظری این پژوهش، بر پایه مدل سه‌وجهی فرحزاد استوار است. هدف آشکار کردن روابط پنهان قدرت و فرایندهای ایدئولوژیکی در زبان و متون است. از نظر فرحزاد «انتخاب‌های مترجم، یعنی واژگان و ساختارهای دستوری که او به کار می‌برد، توضیحاتی که درباره ترجمه خود می‌دهد و حتی اطلاعاتی که به‌صورت پانویس ارائه می‌کند، همه و همه با خود تلویحاتی دارند که فراتر از متن در جامعه مقصد خود را نشان می‌دهند، از دیدگاه یا موضع خاصی حکایت می‌کنند، موجب خوانش یا برداشت‌های خاصی می‌شوند، تأثیراتی در آن جوامع از خود به‌جای می‌گذارند و در نتیجه ارزش ایدئولوژیک پیدا می‌کنند» (فرحزاد، ۱۳۹۰: ۳۴). وی همچنین، درباره نقد ترجمه بر این باور است که نقد ترجمه، خوانشی انتقادی است که چارچوب کلی آن تحلیل انتقادی گفتمان^۱ و زیربنای آن این اندیشه است که زبان ممکن نیست بی‌طرف باشد (فرحزاد، ۱۳۸۲: ۳۳).

1. critical discourse analysis

اخیراً، به واژه «گفتمان» اکثر پژوهشگران در حوزه‌های مختلفی همچون زبان‌شناسی، ترجمه‌شناسی و ادبیات تطبیقی توجه نشان داده‌اند. در حقیقت، «گفتمان» عبارت است از «ابزار ساخت اجتماعی واقعیت». از دیدگاه لاکلوا و موف^۱، گفتمان جهان اجتماعی را در قالب معنا می‌سازد. این ساختن از طریق زبان که ماهیت بی‌ثبات دارد انجام می‌شود. زبان، هم در ایجاد واقعیت و هم در بازنمایی آن نقش اساسی دارد؛ بنابراین، نسبت‌دادن معنا به پدیده‌ها در چارچوب گفتمان‌ها موجب برساختن و تغییر جهان می‌شود (مهدیزاده، ۱۳۹۴: ۱۱۰). از دیدگاه این دو نظریه‌پرداز، گفتمان‌ها تصور ما را از حقیقت و جهان شکل می‌دهد و تغییر در گفتمان‌ها، تغییر در جهان اجتماعی را به‌همراه خواهد داشت (مهدیزاده و تقی‌آبادی، ۱۳۹۸: ۱۴۵). واقعیت در گفتمان ساخته می‌شود و رسانه‌ها صرفاً انعکاسی از وقایع نخواهند بود. تمام اجزای هر برنامه، از آغاز تا پایان، بار ارزشی و سوگیری دارد؛ یعنی فرایند گردآوری، گزینش و انتشار اخبار، فرایندی عینی و بی‌طرفانه نیست، بلکه آمیخته با ارزش‌ها، هنجارهای فرهنگی، سیاسی و اجتماعی است (مهدیزاده، ۱۳۸۰: ۱۹-۲۱؛ به نقل از یزدانی‌نسب، ۱۳۹۸: ۵۵).

در تعریف رسانه باید گفت واسطه‌ای عینی و عمدی است در فرایند برقراری ارتباط. با توجه به وجود دو نوع کارکرد آشکار و نهان برای پرداختن به رسانه‌ها، کارکرد رسانه‌ها را بدین‌گونه می‌توان مطرح کرد (گیوریان و ذاکری، ۱۳۹۲: ۲):

۱. کارکرد آشکار رسانه: رسانه محل برخورد یا تقاطع پیام و گیرنده پیام یا محل برخورد محرک و مخاطب است.
۲. کارکرد نهانی رسانه: رسانه برقرارکننده جریان ارتباط و تأمین‌کننده یک بخش یا تمامی بخش‌های فرایند زیر است.

پیام ← احساس ← ادراک ← انگیزش ← رفتار

رسانه‌ها، با برجسته‌سازی و تأکید انتخابی خود بر ارزش‌ها، هنجارها و رویدادهای گوناگون، به شکل‌گیری ادراکات ما از محیط اطراف کمک می‌کنند (فرقانی و تقوی‌پور، ۱۳۹۸: ۸۰). نیل پستمن^۲، نظریه‌پرداز ارتباطات و رسانه‌ها، در

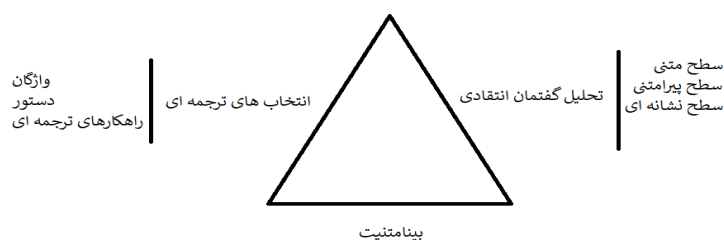
1. Laclau
2. Mouffe
3. Neil Postman

تحقیقات خود نشان می‌دهد که ادراک انسان‌ها هم ارزشی و هم گزینشی است؛ یعنی، افراد پدیده‌هایی را ادراک می‌کنند که برایشان برجستگی پیدا کرده باشد و به نوعی در قالب ارزش مطلوب ارائه شده باشد. از طرف دیگر، ادراک به نوعی آموختنی نیز هست؛ یعنی، افراد یاد می‌گیرند که به گونه خاصی بیندیشند و به تبع آن رفتار کنند. کاری که تاکنون رسانه‌ها در فرهنگ غرب کرده‌اند، استفاده از ابزار رسانه در هدایت افکار و آرای عمومی به سمت خواست صاحبان قدرت بوده است (خاموشی، ۱۳۹۰: ۱۷۱).

توجه به نقش انکارناپذیر رسانه‌ها در شکل‌دهی به افکار عمومی بین‌المللی و منطقه‌ای برای حمایت از منافع ملی و پیشبرد سیاست خارجی کشورهاست که در پرتو شناخت ایدئولوژی‌های حاکم بر متون رسانه‌ای انجام می‌گیرد. حصول این شناخت، در پیشبرد بهتر سیاست‌های پیش‌بینی‌کننده و مهارکننده رسانه‌ای مؤثر است (سرابی و بهجتی‌فرد، ۱۳۹۵: ۱۳۵).

۴. چارچوب نظری: مدل سه‌وجهی فرحزاد

مدل سه‌وجهی فرحزاد شامل تحلیل گفتمان انتقادی، بین‌متنی و انتخاب‌های ترجمه‌ای است که اخیراً رویکردی در مطالعات ترجمه و نقد ترجمه به کار گرفته می‌شود (فرحزاد، ۱۳۹۰: ۳۰). در مدل سه‌وجهی فرحزاد، نخست انتخاب‌های ترجمه‌ای تحلیل می‌شود. سپس، با توجه به مؤلفه‌های اجتماعی، سیاسی و تاریخی مربوط به زمان تولید، متن‌های مبدأ و مقصد از لحاظ ایدئولوژیکی تبیین می‌شود.

شکل ۱. مدل سه‌وجهی فرحزاد

۱.۴. بین‌متنی

این مفهوم بر ساخته جولیا کریستوا^۱، نظریه‌پرداز فرانسوی، است. او هنگام بررسی

1. Julia Kristeva

ویژگی‌های انواع ادبی (ژانر)، به این نتیجه رسید که همه متن‌هایی که به یک ژانر تعلق دارد، مؤلفه‌های زبانی و ساختارهای مشترکی دارد. به‌طور مثال، همه رمان‌هایی که به زبان فارسی نوشته شده و می‌شود، از لحاظ پی‌رنگ، شخصیت‌پردازی و بسیاری مؤلفه‌های فنی دیگر با هم اشتراک‌هایی دارد که موجب می‌شود بتوانیم آن‌ها را در دسته رمان قرار دهیم (فرحزاد، ۱۳۹۰: ۳۶). از نظر کریستوا، هر متنی از نقل قول‌هایی ساخته می‌شود که در کنار هم چیده می‌شوند و هر متن، در بردارنده متنی دیگر و صورت تحول یافته آن است (Alain, 2003؛ به نقل از فرحزاد، ۱۳۹۰: ۳۶). به این ترتیب، هر متن حلقه‌ای است از سلسله‌ای بین‌متنی، یعنی زنجیره‌ای از متن‌ها که عناصری از متن یا متن‌های دیگر و از قبل پدیدآمده را در خود جای داده است. از نظر فرحزاد، بین‌متنی هم متن مبدأ و ترجمه‌های مختلف آن را در یک یا چند زبان مقصد به هم، و هم تمامی ترجمه‌ها یا متون مقصد آن را در یک یا چند زبان با یکدیگر مرتبط می‌کند، زیرا این ترجمه‌ها همواره از هم نقل و بخش‌هایی را از یکدیگر تکرار می‌کنند؛ درعین حال، بخش‌هایی از آن آفریده مترجمانی است که این ترجمه‌های گوناگون را از زبان مقصد فراهم آورده‌اند. همین وجه تمایز میان ترجمه‌های مختلف است که از هر اثر به وجود می‌آید (همان: ۳۷).

۲.۴. تحلیل گفتمان انتقادی

تحلیل انتقادی گفتمان شاخه‌ای میان‌رشته‌ای است که زبان‌شناسی و تفکر انتقادی را به هم مرتبط کرده است. گفتمان در اینجا به رابطه میان متن و جامعه اشاره دارد. در تحلیل انتقادی گفتمان به مسائلی چون نابرابری و تبعیض پرداخته می‌شود که در جامعه وجود دارد و در متن خود را در غالب زبان نشان می‌دهد. پیش‌فرض چنین تحلیلی آن است که زبان، قدرت و ایدئولوژی به هم مرتبط است. هرچه در متن می‌آید - یعنی کلمات، معناها و ساختارها - همه نشان از موضع‌گیری‌هایی دارد که موجب می‌شود بعضی گروه‌های اجتماعی در مرکز قدرت قرار بگیرند و بعضی دیگر به حاشیه رانده شوند (فرحزاد، ۱۳۹۰: ۳۸). تحلیل گفتمان انتقادی از منظر فرحزاد سه سطح دارد: متنی، پیرامنتی و نشانه‌ای (جدول ۱).

۳.۴. انتخاب‌های ترجمه‌ای

این مقوله شامل انتخاب‌های واژگانی و دستوری و انتخاب راهکارهای ترجمه‌ای مترجم در سه سطح واژگان، دستور و راهکارهای ترجمه‌ای است (جدول ۲).

جدول ۱. سطوح تحلیل گفتمان انتقادی

هر آنچه در متن هست - یعنی جمله‌ها، کلمه‌ها، ساخت‌های دستوری، معناهای آشکار و ناآشکار و نظایر این‌ها - تحلیل می‌شود. متن مبدأ و مقصد به لحاظ انتخاب‌های واژگانی، دستوری و راهکارهای ترجمانی مقایسه می‌شود، الگوهای تکرارشونده در متن مقصد شناسایی می‌شود و تلویح‌های ایدئولوژیکی این انتخاب‌ها با توجه به شرایط اجتماعی، تاریخی و سیاسی بررسی می‌شود.	سطح متنی	تحلیل گفتمان انتقادی
هرچه درباره متن هست - از جمله یادداشت مترجم، شعر، مقدمه، مؤخره و پانویس‌ها - تحلیل می‌شود، زیرا این اطلاعات غالباً حاکی از موضع‌گیری‌های ایدئولوژیکی است.	سطح پیرامنتی	
نشانه‌های غیرکلامی بررسی می‌شود. این نشانه‌ها هم اطلاعاتی راجع به متن می‌دهد و هم ابزار بازنمایی است. از این رو، اهمیت ایدئولوژیکی دارد. تصاویر روی جلد و داخل کتاب، صفحه‌چینی، نوع خط، رنگ‌آمیزی و از این قبیل موارد را نیز شامل می‌شود.	سطح نشانه‌ای	

جدول ۲. سطوح انتخاب‌های ترجمه‌ای

انتخاب‌های واژگانی مترجم تصادفی نیست. از الگوهای پیروی می‌کند که هم بر معنا و سبک اثر می‌گذارد و هم در بازنمایی‌ها؛ یعنی، تصویری از تولیدکننده یا تولیدکنندگان متن در جامعه مبدأ، مردم آن و هویت آنان.	واژگان	انتخاب‌های ترجمه‌ای
متن مبدأ و مقصد مقایسه می‌شود و تفاوت‌های میان ساخت‌های دستوری آن شناسایی و تحلیل می‌شود تا به این ترتیب هرگونه تلویح ایدئولوژیکی برجسته آشکار شود. به‌طور مثال، معلوم یا مجهول‌شدگی جمله، اسمی‌شدگی، مثبت یا منفی‌بودن جمله، زمان فعل، جابه‌جایی عناصر جمله و نظایر آن بار ایدئولوژیکی دارد و بر تأثیرگذاری جمله مؤثر است.	دستور	
انواع روش‌ها و فنونی است که مترجم به کار می‌برد، مثل حذف، اضافه، جایگزینی، ترجمه لفظی و بیگانه‌سازی. همین راهکارهای ترجمه‌ای را می‌توان در چارچوب تحلیلی انتقادی گفتمان بررسی کرد؛ به‌طور مثال، حذف چنانچه در متن مقصد به صورت الگو تکرار شود یا همواره برای بعضی کلمات و مفاهیم در متن مقصد اعمال شود، به نوعی سانسور می‌انجامد و حاکی از نوعی موضع ایدئولوژیکی است. همچنین، افزایش ترجمه‌ای ممکن است ارزش ایدئولوژیکی پیدا کند.	راهکارهای ترجمه‌ای	

۵. تحلیل داده

در این بخش، با کمک رویکردهای ذکرشده، یعنی مدل سه‌وجهی فرحزاد، به تحلیل گفتمان، به واکاوی ترجمه متون خبری برخی گزاره‌های رسانه لوفیگارو پیرامون چند حادثه مهم اخیر در ایران می‌پردازیم. مانند فرحزاد، ما نیز برای گفتمان، به خصوص نوع سیاسی آن، کارکردهای اجتماعی - سیاسی در نظر می‌گیریم که در بازتولید قدرت‌ها در جامعه انسانی نقش مهمی ایفا می‌کند. به‌منظور این کار، نخست اخبار حوادث در رسانه‌های ایران را بررسی می‌کنیم. سپس، بازتاب آن را در بافت متن رسانه خبری لوفیگارو تحلیل خواهیم کرد.

قبل از تحلیل خبرها، ذکر این نکته لازم است که روابط ایران و فرانسه، علاوه بر فراز و فرود فراوان تاریخی، پس از انقلاب اسلامی دچار موانعی است که دو کشور را در راستای ایجاد روابط مستحکم و پایدار با مشکل روبه‌رو ساخته است.

فرانسویان همواره تلاش داشته‌اند روابط خود را با ایران از بُعد فرهنگی فراتر ببرند و هرجا ایران موقعیت حائل بین شرق و غرب را داشته است (روسیه و بریتانیا در گذشته و آمریکا و شرق در حال حاضر)، فرانسویان تلاشی در پیشبرد روابط نداشته‌اند (احمدی نوحدانی، ۱۴۰۰: ۲). امروزه، متغیرهایی چون حضور گروه منافقین (مجاهدین خلق) در فرانسه و ایدئولوژی متفاوت دو کشور، در سطح ملی، متغیرهایی چون سیاست خارجی تجدیدنظرطلب ایران و عدم تمایل به همگرایی و تعامل در سطوح منطقه‌ای و تحولات ژئوپلیتیکی منطقه جنوب غرب آسیا در سطح منطقه‌ای و متغیرهای مبارزه با ایران با تروریسم و افراط‌گرایی و تعلق ژئوپلیتیکی دو کشور به ساختارهای امنیتی متفاوت در سطح جهانی، بیشترین تأثیرگذاری را در روابط بین ایران و فرانسه داشته است (همان: ۱).

لوفیگارو یکی از روزنامه‌های ملی پرمخاطب فرانسوی است که در پاریس منتشر می‌شود. این نشریه مجله‌ای ادبی و طنز است که در سال ۱۸۲۶م تأسیس شد و یکی از قدیمی‌ترین نشریات ادواری مطبوعات فرانسه به‌شمار می‌آید که هنوز منتشر می‌شود. خط‌مشی سیاسی این روزنامه بر پایه اصول محافظه‌کاری است و از حامیان فعال حزب سیاسی اتحاد برای جنبش مردمی بوده است. لوفیگارو با شمارگان بین ۴۰۰ تا ۷۰۰ هزار نسخه در روز منتشر می‌شود. در سال‌های اخیر، بعد از خروج آمریکا از برجام و بازگشت دوباره تحریم‌ها علیه ایران، روابط ایران و فرانسه نیز دچار تنش شده است. روزنامه لوفیگارو نیز در انتشار اطلاعات اخیر مربوط به ایران نقش مهمی داشته است و تحلیل‌هایی درباره

واکنش ایران به قطعنامه شورای امنیت و تحریم‌های اتمی و موشکی ایران، وقایع فوت مهسا امینی، به‌ویژه حادثه دلخراش شاهچراغ داده است. لوفیگارو همچون تمام احزاب و جناح‌های سیاسی فرانسه در رویکرد انتقادی در خصوص آزادی و حقوق بشر در جمهوری اسلامی ایران اتفاق نظر دارد. تحلیل گفتمان رسانه‌ای بر گفتمان سیاسی و رویکردهای دولت فرانسه تأثیرگذار است و بررسی نقش مترجم در این راستا نیز مفید خواهد بود.

نمونه ۱.

<p>خبر به زبان اصلی</p>	<p>خبرگزاری تسنیم، ۱۴۰۲/۰۴/۲۵ به گزارش گروه اجتماعی خبرگزاری تسنیم، سردار سعید منتظرالمهدی؛ سخنگوی فراجا اظهار کرد: <u>از روز جاری با استقرار گشت‌های خودرویی و پیاده در سراسر کشور ضمن انجام مأموریت‌های متعدد پلیسی ناگزیر با آن دسته از کسانی که متأسفانه بدون توجه به تبعات و عواقب پوشش خارج از عرف همچنان بر هنجارشکنی خود اصرار دارند ضمن انذار و تذکر در صورت عدم تمکین از دستورات پلیس برخورد قانونی و آنان را به دستگاه قضایی معرفی خواهد کرد.</u></p>
<p>ترجمه خبر به فرانسه</p>	<p><i>Le Figaro, 2023/07/16</i> La police iranienne a annoncé dimanche 16 juillet avoir rétabli les patrouilles pour sanctionner <u>les femmes de plus en plus nombreuses à ne pas porter le voile dans les lieux publics, dix mois après la mort de Mahsa Amini.</u> "À partir d'aujourd'hui, la police va, en menant des patrouilles en voiture et à pied, avertir et sanctionner les personnes qui, malheureusement, désobéissent aux ordres et continuent à ne pas respecter le code vestimentaire», a averti le porte-parole de la police Saïd Montazeralmahdi, cité par l'agence <i>Tasnim.</i></p>

الف) انسجام متنی

هر دو نسخه، انسجام متنی مشابهی دارد. هر دو نسخه تصمیم پلیس ایران را برای برقراری مجدد گشت‌ها برای تحریم زنان بی‌حجاب در اماکن عمومی معرفی می‌کند. ساختار و پیشرفت اطلاعات در هر دو متن حفظ شده است.

ب) تحلیل گفتمان انتقادی

سردار سعید منتظرالمهدی، فرمانده فراجا، در سخنان خود از این عبارت استفاده کرده است: «آن دسته از کسانی که... بر هنجارشکنی خود اصرار دارند» و به‌طور تلویحی، به مخاطب خود این ذهنیت را می‌دهد که افراد خاطی کسانی هستند که برای چندمین بار از دستورهای پلیس تمکین نکرده‌اند و افرادی که برای

اولین بار به آن‌ها تذکر داده شده است، جزو این دسته نیستند. علاوه بر آن، استفاده از عبارت «متأسفانه بدون توجه به تبعات و عواقب پوشش خارج از عرف» به‌طور غیرمستقیم بیانگر این مسئله است که پلیس و نیروی انتظامی همواره نگران امنیت و آرامش بانوان در سطح شهر هستند و رعایت نکردن پوشش متعارف، شرایط به‌هم خوردن امنیت آنان را فراهم می‌کند؛ لذا، پلیس «مجبور» است که با افراد «هنجارشکن» از طریق قانون برخورد کند. در واقع، به‌وضوح با این سبک واژگانی، دلیل «استقرار گشت‌های خودروبی و پیاده در سراسر کشور» توضیح داده شده است. این کارکرد گفتمان، «بازنمایی کاربردی» ساختی معنایی است که با هدف «تأثیرگذاری» شکل می‌گیرد. با بررسی بیشتر خبر تسنیم و سخنان این مقام ارشد فراجا می‌توان فهمید که او به‌طور ضمنی می‌خواهد نشان دهد که دلیل اصلی استقرار گشت پلیس به‌منظور انذار و تذکر به خانم‌های بدحجاب، خود شخص آنان هستند و نیروی پلیس «ناگزیر» است برای حفظ امنیت آن‌ها به مسئله ورود کند.

در جمله آخر این خبر، می‌توان کارگفت تهدید را به‌خوبی مشاهده کرد. استفاده از عبارت «در صورت عدم تمکین از دستورات پلیس» در اواسط جمله سردار منتظرالمهدی نشان می‌دهد که او به‌نوعی تهدید ضمنی پرداخته است: «در صورت عدم تمکین از دستورات پلیس برخورد قانونی و آنان را به دستگاه قضائی معرفی خواهد کرد.» به عبارت دیگر، از نظر کارکرد گفتمانی، «بازنمایی کاربردی» از طریق «کارگفت» تهدید اتفاق افتاده است.

علاوه بر این، اشاره به مرگ مهسا امینی که بحث‌هایی را درباره آزادی پوشش به راه انداخت، در نسخه فرانسوی اضافه شده است. لوفیگارو این ایده را تقویت می‌کند که تصمیم برای بازگرداندن گشت‌ها، به این رویداد مرتبط است. این ممکن است واکنش عمومی و افکار عمومی درباره کد لباس و اجرای آن را برجسته کند. بی‌شک یکی از دلایل مخالفت غرب با حجاب این است که مسئله حجاب را نوعی اسلام‌گرایی و گرایش به اسلام می‌داند. دولت‌های اروپایی، به‌ظاهر شعار زندگی مسالمت‌آمیز فرهنگ‌ها و اقوام مختلف را می‌دهند و از گفتگوی بین ادیان و احترام به مقدسات سخن می‌گویند؛ با وجود این، در سیاست‌گذاری‌های دولت‌ها و رویکرد رسانه‌های غربی، جریان اسلام‌ستیزی در شکل‌های مختلف مشاهده می‌شود. آن‌ها تلاش می‌کنند دین اسلام را دینی خشونت‌طلب معرفی کنند. دولت‌ها و رسانه‌های غربی برای این سیاست مخرب تبلیغاتی، نمادسازی

می‌کنند. حجاب یکی از نمادسازی‌های دولت‌های غربی است. تلاش برای ممنوعیت حجاب در مدارس و سپس گسترش این ممنوعیت به بخش‌های دیگر جامعه، با همین هدف صورت می‌گیرد (بیگی و حیدرقلی‌زاده، ۱۳۹۲: ۶۹). حذف کلمه «ناگریز» در نسخه فرانسه تلاشی است برای آشکارنکردن دلسوزی پلیس جمهوری اسلامی به منظور برقراری امنیت بانوان در ذهن مخاطب فرانسه‌زبان.

لازم به ذکر است که تغییر هویت نظام ایران پس از انقلاب اسلامی و توجه ایدئولوژی اسلامی در مقابل ایدئولوژی سکولار و لیبرال غربی، شکاف هویتی و مفهومی بزرگی را میان ایران و فرانسه ایجاد کرد و بنیان‌های ایدئولوژیکی و هویتی دو طرف را در مقابل یکدیگر قرار داد. ناهمگنی و فقدان صورت‌بندی‌های تحلیلی در گفتمان روابط ایران و فرانسه و وجود جریان‌های فکری متضاد در روابط دو کشور و ایجاد بدبینی نسبت به هم از بزرگ‌ترین حوزه‌های چالش و شکاف بین ایران و فرانسه است و فرانسوی‌ها آن را تهدیدی برای اصول، هنجارها و منافع خود تلقی می‌کنند. تعارض و تضاد مجموعه هنجاری و هویتی فرانسه با هنجارها و هویت جمهوری اسلامی، زمینه‌ساز شکل‌دهی به اجماع اتحادیه اروپایی درباره ایران شده است (فاضلی‌نیا، ۱۳۸۵: ۲۹).

پ) انتخاب ترجمه

مترجم این خبر، عباراتی را قبل از بیان سخنان سخنگوی فراجا آورده است که ترجمه آن به فارسی این است: «پلیس ایران روز یکشنبه ۲۵ تیر، پس از گذشت ۱۶ ماه از مرگ مهسا امینی، گشت‌های پلیسی را برای تنبیه تعداد فزاینده زنان بدحجاب در اماکن عمومی مستقر می‌کند.» عبارتهای ترجمه‌شناختی این عملیات، همان «حذف و اضافه» و «چرخش معنا» است که از دیدگاه بسیاری نظریه‌پردازان ترجمه، از جمله آنتوان برمن، بحث‌برانگیز و آسیب‌رسان به معنا به حساب می‌آید. هر چند، عوامل زبانی ثانوی (بافت سیاسی و اجتماعی و فرهنگی زبان)، و سیاستگذاری‌های مطبوعاتی، در چرخش معنا و دریافت دیگری از آن، نقش مهمی بازی می‌کند. مترجم با اشاره به فوت مهسا امینی و استفاده از عبارت *les femmes de plus en plus nombreuses* به معنای «تعداد فزاینده» خانم‌هایی که حجاب را رعایت نمی‌کنند، به مخاطب خود چنین القا می‌کند که اکثر زنان ایرانی مخالف حجاب هستند و هر روز بر تعدادشان اضافه می‌شود. همان‌طور که می‌بینیم عبارت «ضمن انجام مأموریت‌های متعدد پلیسی،

ناگزیر با آن دسته از کسانی که بدون توجه به تبعات و عواقب پوشش خارج از عرف همچنان بر هنجارشکنی خود اصرار دارند» در ترجمه حذف شده است. مترجم با حذف این عبارت، از یک طرف نگرانی پلیس را در رابطه با عدم امنیت بانوان ایرانی در سطح شهر نادیده می‌گیرد؛ از طرف دیگر، تنها مسئله مجازات کردن بانوان بدحجاب *avertir et sanctionner* را توسط نیروی پلیس پررنگ می‌کند.

نمونه ۲.

خبر به زبان اصلی	<p>خبرگزاری میزان، ۱۴۰۱/۱۰/۱ رئیس کل دادگستری استان فارس: عاملین تعرض و تجاوز به بانوان در پارک دراک، جاده صدرا و اکبرآباد شیراز که در مهر ماه سال گذشته شناسایی و بازداشت شدند، صبح امروز (اول دی ماه ۱۴۰۱) در زندان عادل آباد شیراز به دار مجازات آویخته شدند.</p>
ترجمه لوفیگارو	<p><i>Le Figaro</i>, 2022/12/22 Les auteurs d'agressions et de viols sur des femmes à Chiraz, qui ont été identifiés et arrêtés en octobre de l'année dernière, ont été pendus ce matin», a rapporté l'organe du pouvoir judiciaire <i>Mizan Online</i>. Selon Amnesty International, l'Iran exécute davantage de condamnés que n'importe quel autre pays, excepté la Chine. La justice iranienne a dit avoir prononcé 11 condamnations à mort en lien avec les manifestations qui secouent le pays depuis la mort le 16 septembre de la jeune Kurde iranienne, Mahsa Amini, après son arrestation par la police des mœurs.</p>

الف) بین‌متنی

همان‌طور که مشاهده می‌شود، قسمت پررنگ در متن ترجمه‌شده در رابطه با اعدام و مجازات در ایران در روزنامه لوفیگارو اضافه شده است. ترجمه این بخش در این روزنامه چنین است: «به گفته عفو بین‌الملل، ایران بیش از هر کشور دیگری، به جز چین، اعدام می‌کند. دادگستری ایران اعلام کرد که ۱۱ حکم اعدام در رابطه با اعتراض‌ها صادر کرده است. پس از مرگ مهسا امینی، جوان گُرد ایرانی، در ۲۵ شهریور و پس از دستگیری او به دست پلیس اخلاق، کشور تکان خورد.» این اطلاعات اضافه به متن اصلی، رابطه بین‌متنی را در دو متن مبدأ و مقصد خدشه‌دار کرده است.

ب) تحلیل گفتمان انتقادی

از اظهارات رئیس دادگستری استان فارس به طور ضمنی می‌توان فهمید که هر کسی و از هر جنسی که عمل تجاوز و تعرض مرتکب شود «به دار مجازات» آویخته خواهد شد. وی همچنین، بعد از اشاره به شناسایی و دستگیری عاملان تجاوز بدون هیچ وقفه و حرف دیگری تأکید می‌کند: «صبح امروز (اول دی ماه ۱۴۰۱) در زندان عادل‌آباد شیراز به دار مجازات آویخته شدند.» این گونه به طور تلویحی به مخاطب خود القا می‌کند که در حق چنین خاطیانی هیچ ترحمی نخواهد شد و در نخستین فرصت - صبح - مجازات خواهند شد.

پ) انتخاب ترجمه

بسط و اضافه. سخنان رئیس دادگستری استان فارس به درستی در زبان مقصد بازآفرینی شده است، اما توضیحات اضافی در رابطه با «بالا بودن درصد اعدام و مجازات در ایران» و اشاره به «مرگ مهسا امینی» و «تعداد افرادی که در اعتراض‌ها دستگیر و محکوم به اعدام شدند» در متن اصلی وجود ندارد و بیانگر این مطلب است که روزنامه لوفیگارو آگاهانه با اشاره به مرگ مهسا امینی و تعداد افرادی که بعد از اعتراض‌ها به اعدام محکم شدند، سعی دارد قبح عمل تجاوز و تعرض خاطیان را کم‌رنگ جلوه دهد و قبح دستگیری اغتشاشگران را بعد از حادثه مرگ مهسا امینی بزرگنمایی کند. مترجم به این صورت از اضافه کردن در ترجمه به منظور القای ایدئولوژی حاکم بر کشور خود در تخریب سیاست‌های جمهوری اسلامی سود جسته است. راهبردهای ترجمه در اینجا عبارت است از بسط متن اصلی برای گنجاندن اطلاعات زمینه‌ای اضافی. افزودن این اطلاعات راهبردی است برای آگاه کردن خواننده از زمینه و پیامدهای گسترده تر اعدام‌ها در ایران. به طور خلاصه، این افزوده در متن فرانسوی را می‌توان بر اساس مدل سه‌وجهی فرحزاد ابتکاری برای گسترش دیدگاه خواننده، عرضه اطلاعات زمینه‌ای جامع‌تر و افزایش آگاهی از پیامدهای اجتماعی و سیاسی اعدام در ایران توضیح داد.

تجزیه و تحلیل تصویر منتشر شده در لوفیگارو. انتشار تصویری که ناآرامی‌های اخیر در رابطه با اغتشاش‌ها بعد از مرگ مهسا امینی در کشور را نشان می‌دهد (شکل ۲)، همراه با خبر اعدام عاملان تجاوز جنسی، تصمیمی راهبردی و ایدئولوژیکی تعبیر می‌شود. به نظر می‌رسد مترجم با کنار هم قراردادن این دو خبر که هیچ ربطی به هم ندارد، سعی دارد ناآرامی‌های اجتماعی و عدم رعایت حقوق بشر در ایران را برجسته‌سازی کند. این حرکت با هدف

منحرف کردن ذهن خواننده از موضوع اصلی اعدام مجرمان تجاوز، و همراه کردن وی با موضوع‌های دیگری است که کشور با آن مواجه است. امروزه، مسئله حقوق بشر روابط ایران و فرانسه را تحت تأثیر قرار داده است. فرانسه هم‌گام با آمریکا معتقد است وضعیت حقوق بشر در ایران نامساعد است. البته، این کشور بارها اعلام کرده است که در چند سال اخیر پیشرفت‌های مهمی در خصوص حقوق بشر در ایران به‌وقوع پیوسته است که می‌بایست ادامه پیدا کند. فرانسه در مقاطع مختلف، پیشرفت روابط با جمهوری اسلامی ایران را مشروط به بهبود و تقویت دموکراسی و احترام بیشتر به حقوق بشر دانسته است که ایران را به شریکی باثبات در منطقه تبدیل خواهد کرد. مسائلی همچون آزادی مطبوعات، حاکمیت قانون، رعایت حقوق اقلیت‌ها و لغو مجازات اعدام از مهم‌ترین محورهای گفتگوی مقام‌های این کشور با تهران در زمینه حقوق بشر بوده است (محمدی، ۱۳۸۸: ۵۳).

شکل ۲. تصویر منتشرشده در روزنامه لوفیگارو از ناآرامی‌های خیابانی در ایران، پس از مرگ مهسا امینی

نمونه ۳.

متن اصلی خبر در فارس نیوز	<p>فارس، ۱۴۰۲/۰۵/۲۴</p> <p>فرمانده سپاه فجر استان فارس با اشاره به اینکه <u>تروریست</u> حادثه اخیر حرم شاهچراغ تنها یک نفر بوده که اکنون دستگیر شده است، گفت: «یک تروریست وارد حرم شد و با اسلحه تیراندازی کرد. چندین زائر که در آن نزدیکی بودند، مجروح شدند.» وی همچنین افزود: «<u>تروریستی</u> که به حرم ورود کرده تنها یک فرد نیست، یک عضو یک شبکه است که عقبه آن در کشورهای اسلامی نیست.»</p>
---------------------------	---

ترجمه لوفیگارو	<p><i>Le Figaro</i>, 2023-08-15 Le commandant des Gardiens de la Révolution islamique (l'armée idéologique de la République islamique) de la province de Fars, Yadollah Bouali, a déclaré à la télévision d'État que l'attaque impliquait <u>une personne</u>, qui avait été arrêtée. «Un terroriste est entré dans le sanctuaire et a ouvert le feu avec un fusil», a-t-il déclaré. «Plusieurs pèlerins qui se trouvaient à proximité ont été blessés».</p>
-------------------	---

الف) بین‌متنی

در نگاه نخست، خبر مربوط به حادثه تروریستی حرم شاهچراغ که در فارس نیوز به چاپ رسیده است با انعکاس در رسانه لوفیگارو از لحاظ مؤلفه‌های زبانی یکسان به نظر می‌رسد: حمله تروریستی در حرم شاهچراغ در استان فارس، استفاده از سلاح گرم توسط یک تروریست و صدمات وارده به زائران. درعین حال، بخش‌هایی ناهمگن نیز وجود دارد که ساخته ذهن مترجم فرانسوی است، به‌منظور کم‌رنگ جلوه‌دادن این حادثه که در بخش تحلیل گفتمان به آن اشاره خواهیم کرد.

ب) تحلیل گفتمان انتقادی

در متن اصلی، به نقل از فرمانده سپاه فجر، دو مرتبه از واژه «تروریست» به‌منظور مهم و وحشیانه جلوه‌دادن حادثه استفاده شده است. این در حالی است که در متن ترجمه‌شده در رسانه لوفیگارو، تنها یکبار از این واژه استفاده شده و به‌جای انتخاب معادل «حمله تروریستی» تنها از واژه *attaque* به معنای «حمله» استفاده شده است. همچنین، وی در سخنان خود به این مسئله اشاره دارد که تروریستی که به حرم وارد شده است «تنها یک فرد نیست، یک عضو یک شبکه است که عقبه آن در کشورهای اسلامی نیست» تا به مخاطب خود به‌طور تلویحی بفهماند که تروریست این حادثه از کشورهای غیراسلامی وارد ایران شده است و این پیش‌انگاشت وجود دارد که مقرر تروریست‌ها ممکن است در کشورهای اروپایی و یا آمریکا باشد. این در حالی است که این جمله در رسانه لوفیگارو ترجمه نشده و مترجم ترجیح داده است تا تنها به تعداد کشته‌ها و مجروحان اشاره کند. فرمانده سپاه در بخش دیگری می‌گوید: «کل این حادثه در کمتر از ۴۰ ثانیه تا دستگیری رخ داد» که نشان‌دهنده دقت، سرعت و قدرت نظامی و اطلاعاتی جمهوری اسلامی است و تأثیرگذاری ویژه‌ای بر مخاطب خود می‌گذارد. بار دیگر این جملات در رسانه لوفیگارو انعکاس نیافته است تا به این صورت قدرت نظامی ایران را در ذهن مخاطب فرانسه‌زبان برجسته نسازد.

پ) انتخاب ترجمه

انتخاب‌های واژگانی. همان‌طور که اشاره کردیم، در روزنامه *لوفیگارو* معادل *attaque* به جای عبارت «حمله تروریستی» به کار رفته است تا حادثه حرم شاهچراغ را کم‌رنگ جلوه دهد. استفاده از واژه «تروریست» بار معنایی منفی قوی دارد و قصد ارتکاب اعمال خشونت‌آمیز و ترور را نشان می‌دهد. در متن فرانسوی، این واژه با معادل *une personne* به معنای «یک نفر» ترجمه شده است که خنثی است و بار معنایی منفی ندارد.

انتخاب ترجمه. به طور کلی، مترجم از شیوه حذف استفاده کرده و خبرهایی که حاکی از دست‌داشتن کشورهای غیرمسلمان در حوادث تروریستی است در ترجمه حذف شده است.

۶. نتیجه‌گیری

در روند بررسی ترجمه و واکاوی ایدئولوژی‌ها در این پژوهش، از سه خبر سیاسی مربوط به ایران بین سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ ش بهره جستیم و بازتاب آن را در رسانه خبری *لوفیگارو* بررسی کرده‌ایم. این روزنامه رسانه معتبر جهانی چند زبانه‌ای است در دسترس میلیون‌ها فرانسه‌زبان و بسیاری نیز از این رسانه برای یادگیری زبان استفاده می‌کنند. بنابراین، هر خبری که در آن منتشر می‌شود توسط میلیون‌ها نفر خوانده می‌شود و به طبع بر اذهان عمومی اثر می‌گذارد. با تحلیل گفتمان انتقادی سه خبر منتشرشده در رسانه‌های فارسی‌زبان تسنیم، *میزان* و *فارس* مطابق با مدل سه‌وجهی فرحزاد، و مقایسه آن با نسخه ترجمه‌شده، دریافتیم که مترجمان رسانه *لوفیگارو* بی‌طرفانه به ترجمه خبرهای مربوط به حوادث مهم سیاسی ایران نپرداخته‌اند. لازم به ذکر است که در دو مورد از خبرها که یکی مربوط به استقرار ماشین‌های پلیس به منظور حفظ امنیت بانوان و مورد دیگر مربوط به مجازات افراد متجاوز و متعرض به بانوان بود به مسئله مرگ مهسا امینی و اعتراض‌ها در ایران ربط داده شده است تا ذهن مخاطب را از حقیقت خبر دور کنند و با خود همراه سازند. این‌گونه هدف رسانه *لوفیگارو* انعکاس واقعی حوادث روی داده در ایران نیست بلکه القای ایدئولوژی حاکم بر کشور فرانسه و نشان دادن تصویری کمابیش منفی از جمهوری اسلامی ایران است.

بی‌شک انتخاب‌های مترجم تابع جهان‌بینی، نظرها، تعصب‌ها و دیدگاه‌های اوست، که خود زاینده اجتماعی است که مترجم در آن زیسته است. از این‌رو،

بی طرفانه به نظر نمی‌رسد. بنابراین، ایدئولوژی نه فقط به نظام عقاید، بلکه به مسائل قدرت اشاره دارد. بی تردید تغییراتی مانند حذف و اضافه در ترجمه فرهنگی رایج است، هر چند نباید باعث چرخش معنا و انتقال نادرست آن بشود. به طور مثال، کاربرد واژه «حمله» با حذف صفت «تروریستی»، با چرخش معنای متن اصلی، «کارگفت» قضاوت و «دیدگاه» خاصی را از جانب مترجم خبرگزاری لوفیگارو نشان می‌دهد. در پژوهش حاضر مشخص شد که در ترجمه متون مطبوعاتی با رویکرد سیاسی، مترجم تنها از راهبردی واحد برای ترجمه خود استفاده نکرده و عوامل مختلفی در فرایند ترجمه دخیل بوده است. در ترجمه خبرهای سیاسی، عناصر متعددی مانند روابط سیاسی، شرایط خاص ترجمه و نیز عوامل اجتماعی فرهنگی و ایدئولوژیکی راهبردهایی خاص ترجمه را تعیین می‌کند، شامل تطبیق، توضیح، حذف، تشدید و دستکاری. در واقع، گزینش واژه‌ها و ساختارها در اثر هر مترجم از الگویی فکری و هدفی ایدئولوژیکی پیروی می‌کند و می‌توان چنین گفت که فرایند ترجمه متون سیاسی بازتولیدی وفادارانه نیست، بلکه انتخاب، تولید و گردآوری آگاهانه‌ای به منظور القای ایدئولوژی مورد نظر خود است.

در این پژوهش مشخص شد که تحلیل انتقادی گفتمان، مطمئناً ابزار مفیدی برای مطالعه زبان‌ها و گونه‌های زبان خبری و رسانه‌ای است. در این تحقیق، با به کارگیری مدل سه‌وجهی فرحزاد، رویکرد جامع‌تری در معناشناسی مطرح شد تا وابستگی تنگاتنگ «جامعه زبان» و «فرهنگ ایدئولوژی» و «گفتمان ترجمه» تبیین شود. بنابراین، نتایج این پژوهش در رویکردی بین‌رشته‌ای به پژوهشگران در حوزه‌های مطالعاتی علوم زبان، ترجمه‌شناسی و علوم سیاسی و اجتماعی پیشنهاد می‌شود.

تعارض منافع

این مقاله مشمول هیچ گونه تعارض منافع نیست.

مشارکت نویسندگان

نویسندگان در تألیف این مقاله مشارکت یکسان داشته‌اند.

اصول اخلاقی

نویسندگان در انتشار این مقاله، به طور کامل از اخلاق نشر، از جمله سرقت ادبی، سوءرفتار، جعل داده‌ها یا ارسال و انتشار دوگانه پرهیز داشته‌اند؛ منفعت تجاری

در این راستا وجود ندارد. این مقاله حاصل تحقیقات خود نویسندگان است و اصالت محتوای آن را اعلام داشته‌اند.

دسترسی به داده‌ها

در صورت نیاز به اطلاعات بیشتر در خصوص نحوه تجزیه و تحلیل داده‌ها در این مقاله، با نویسنده مسئول مکاتبه فرمایید.

منابع

- احمدی نوحدانی س. (۱۴۰۰). «تبیین چالش‌های ژئوپلیتیکی روابط ایران و فرانسه». فصلنامه ژئوپلیتیک. ۳(۷): ۱-۳۱. doi: [20.1001.1.17354331.1400.17.63.1.6](https://doi.org/10.1001.1.17354331.1400.17.63.1.6)
- بیگی ج، حیدرقلی‌زاده ج. (۱۳۹۲). «ممنوعیت حجاب زنان مسلمان در کشورهای غربی و مغایرت آن با موازین حقوق بشری». *مطالعات حقوق بشر اسلام*. ۵: ۶۵-۸۷. doi: <https://ensani.ir/fa/article/335603>
- تفنگ‌چی س، کاظمی ه. (۱۳۹۶). «تحلیل گفتمان انتقادی سیاست‌های رسانه‌ای بی‌بی‌سی فارسی (مطالعه موردی: برنامه «صفحه ۲ آخر هفته»». *نشریه مطالعات رسانه‌ای*. ۶۵-۷۶. doi: https://mediastudies.srbiau.ac.ir/article_11231.html
- سرابی س، بهجتی‌فرد ه. (۱۳۹۵). «مقایسه گفتمان خبری سایت‌های فارسی زبان شبکه العربیه و بی‌بی‌سی: مطالعه موردی اعتراضات عمومی در بحرین». *پژوهش‌های ارتباطی*. ۱۳۳(۱): ۱۵۰-۱۳۳. doi: <https://doi.org/10.22082/cr.2016.20115>
- خاموشی م. (۱۳۹۰). «تأثیر رسانه بر تغییر الگوهای رفتاری و اخلاق رسانه‌ای». *پژوهش‌نامه قرآن و حدیث*. ۸: ۱۶۹-۱۸۱. doi: <https://ensani.ir/fa/article/272957>
- رضوان‌طلب ر، صدیقی ن. (۱۳۹۸). «بررسی نقش ایدئولوژی از نظر بافت زبانی در ترجمه متون سیاسی نزد رسانه‌های خبری فرانسوی‌زبان». *پژوهش‌های زبان و ترجمه فرانسه*. ۲۱۳-۲۳۸. doi: [10.22067/rltf.v1i2.83199](https://doi.org/10.22067/rltf.v1i2.83199)
- ظریف مج، کریمی س. (۱۴۰۲). «ایران و چالش شناختی در تنوع معنایی اتحاد راهبردی در روابط بین‌الملل». *مطالعات کشورها*. ۱(۳): ۴۵۵-۴۸۷. doi: [10.22059/jcountst.2023.360338.1038](https://doi.org/10.22059/jcountst.2023.360338.1038)
- فاضلی‌نیا ن. (۱۳۸۵). «علل نگرانی غرب از انقلاب اسلامی (با تأکید بر عنصر ژئوپلیتیک شیعه)». *علوم سیاسی*. ۳۶(۹): ۱۱۱-۱۲۴. doi: http://psq.bou.ac.ir/article_11872.html
- فرحزاد ف. (۱۳۹۰). «نقد ترجمه: مدلی سه‌وجهی بر اساس تحلیل انتقادی گفتمان». *مطالعات ترجمه*. ۲۷-۴۴. doi: <https://www.sid.ir/paper/95959/fa>
- (۱۳۸۹). «نقد ترجمه از دیدگاه تحلیل گفتمان انتقادی». *مطالعات ترجمه*. (۲۴): ۳۹-۴۷. doi: <https://ensani.ir/fa/article/355442>

----- (۱۳۸۲). «چارچوبی نظری برای نقد ترجمه». فصلنامه مطالعات ترجمه. ۱(۳):

۳۰-۳۴. doi: <https://www.sid.ir/paper/96271/fa>

فرقانی م، تقوی پور م. (۱۳۹۸). «از گفتمان سازی تا جریان سازی بی بی سی فارسی بر محور

پرونده های حقوق بشری». پژوهش های ارتباطی. ۱(۹۷): ۷۷-۱۱۰. doi:

<https://doi.org/10.22082/cr.2019.97990.1733>

گیوریان ح، ذاکری م. (۱۳۹۲). «نقش رسانه ها بر فرهنگ سازی». مطالعات رسانه ای. ۸(۲۰): ۱-۱۲

. doi: <https://www.sid.ir/paper/212010/fa>

محمدی م. (۱۳۸۸). «برخورد تمدن ها یا برخورد با نظام سلطه (پارادایم جدید در روابط

بین الملل)». مطالعات انقلاب اسلامی. ۵(۱۶): ۱۱-۴۲.

<https://www.sid.ir/paper/126909/fa>

مهدیزاده س.م. (۱۳۹۴). «سکولاریزم و خشونت نمادین در گفتمان تلویزیون: تحلیل گفتمانی

برنامه 'پرگار' تلویزیون بی بی سی فارسی». مطالعات فرهنگ-ارتباطات. ۱۶(۳۱): ۴۳-۵۶.

doi: [20.1001.1.20088760.1394.16.31.5.4](https://doi.org/10.22082/cr.2019.97990.1733)

مهدیزاده س.م، تقی آبادی م. (۱۳۹۸). «تحلیل انتقادی گفتمان برنامه تلویزیونی ۹۰ در باب

خشونت فوتبالی». پژوهش های ارتباطی. ۴(۲۶): ۱۳۹-۱۷۱. doi:

<https://doi.org/10.22082/cr.2020.103674.1786>

معمدنژاد ک. (۱۳۸۶). «استقلال تحریریه ای، روزنامه نگاران و مشارکت آنان در مالکیت و

مدیریت رسانه ها». فصلنامه علمی رسانه. ۱۸(۳): ۹-۵۳. doi:

<https://ensani.ir/fa/article/292083>

یزدانی نسب م. (۱۳۹۸). «بازنمایی هویت در مستندهای تلویزیونی: رویکردی مبتنی بر تحلیل

گفتمان در دو مستند اشرف و هویدا». پژوهش های ارتباطی. ۳(۹۹): ۵۱-۷۹. doi:

[10.22082/cr.2020.110155.1864](https://doi.org/10.22082/cr.2020.110155.1864)

<https://www.lefigaro.fr/flash-actu/un-mort-dans-l-attaque-d-un-sanctuaire-chiite-en-iran-20230813>
<https://www.france24.com/en/video/20221027-mourning-mahsa-amini-it-s-beyond-women-s-rights-it-s-about-a-nation-s-quest-for-regime-change>
 (Publié le 13/08/2023 à 20:50, Mis à jour le 14/08/2023 à 08:34)

<https://www.lefigaro.fr/flash-actu/iran-execution-de-trois-personnes-condamnees-a-mort-pour-viol-20221222> (Publié le 22/12/2022 à 14:27)

<https://www.lefigaro.fr/international/iran-la-police-renforce-le-controle-des-femmes-non-voilees-20230716> (Publié le 16/07/2023 à 14: 29, Mis à jour le 16/07/2023 à 15:58)

<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1402/04/25/2926357> (۲۵- تیر ۱۴۰۲)

<https://www.mehrnews.com/news/5662085/> (۱ دی ۱۴۰۱)

<https://www.farsnews.ir/fars/news/14020524000358/> (۲۴ مرداد ۱۴۰۲)